Lausuntopyyntö, Maa- ja metsätalousvaliokunnan kokous torstai 31.03.2022 klo 10.00

Asia: E 16/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission tiedonanto vuoteen 2030 ulottuvasta EU:n maaperästrategiasta

Johdanto

Valtioneuvoston selvitys koskien Euroopan komission tiedonantoa vuoteen 2030 ulottuvasta EU:n maaperästrategiasta pitää pääosaa maaperästrategian tavoitteista tärkeänä. Maaperällä ja sen kestävällä käytöllä ymmärretään olevan olennainen merkitys luonnon monimuotoisuuden, hiilineutraalisuustavoitteiden ja vesienhoidon kannalta. Maaperä nähdään myös tärkeänä luonnonvarana, johon perustuu maa- ja metsätalousbiomassojen tuotanto. Maaperästrategian vaikutukset ulottuvat siten sekä taloudellisiin että sosiaalisiin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin, mikä korostaa vaadetta maaperästrategian tarkastelulle laajemmassa kontekstissa huomioiden politiikkakoherenssin. Luonnonvarakeskus tarkastelee lausunnossaan maaperästrategiaa maa- ja metsätalousmaiden osalta.

Pääsisältö

Luke pitää tärkeänä ja tervetulleena EU:n maaperästrategiaa, jonka avulla maaperänsuojelu voitaisiin saattaa samalle tasolle vesien, ilman ja merien suojelun kanssa. On tärkeää, että maaperään kohdistuvat riskit arvioidaan koko EU:n alueella ja että EU:ssa ryhdytään aktiivisiin toimiin maaperän suojelemiseksi, sekä maaperän kestävän käytön ja ennallistamisen edistämiseksi. Vain näin voidaan turvata maaperän, sen toimintojen ja ekosysteemipalveluiden säilyminen myös tuleville sukupolville. Luke korostaa kuitenkin kansallisen osaamisen ja paikallisten olosuhteiden tuntemuksen tärkeyttä päätettäessä strategian toimeenpanosta.

Valtioneuvoston selvityksessä nostetaan Suomen kannalta keskeiseksi kysymykseksi mahdollisuus huomioida maantieteellisten alueiden erilaiset lähtötilanteen ja luonnon olot. Maaperätieteen näkökulmasta yhteismitalliset tutkimusmenetelmät koskien maaperän kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia muuttujia ovat globaali haaste, joihin yksiselitteisiä ratkaisuja ei ole pystytty yrityksistä huolimatta tarjoamaan Euroopankaan mittakaavassa. Näin ollen kattavien maaperän laatua kuvaavien indikaattorien laadintaan ja valintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Selvityksessä todetaan, että Suomi suhtautuu tässä vaiheessa varauksellisesti oikeudellisesti sitoviin kynnysarvoihin ja haluaa lisätietoja niiden käyttötavasta. Myös Luken näkemyksen mukaan maaperän terveyttä kuvaavien indikaattorien valinta on huomattava haaste johtuen luonnontilaisenkin maaperän ominaisuuksien suurista vaihteluväleistä. Siihen, millaista maata eripuolilta Suomea tai Eurooppaa löytyy, vaikuttavat useat tekijät, kuten kallioperä, ilmasto, maaperän ikä, topografia ja biologiset tekijät, kuten kasvillisuus. Myös ihmistoiminta vaikuttaa maaperän ominaisuuksiin, jolloin se ei vastaa enää samoissa olosuhteissa syntynyttä luonnontilaista maaperää, mutta täyttää kuitenkin komission terveen maaperän määritelmän. Komission mukaan maaperä on terve, kun se on hyvässä kemiallisessa, biologisessa ja fysikaalisessa kunnossa ja pystyy jatkuvasti tarjoamaan mahdollisimman monia ekosysteemipalveluita. Toisaalta hyvän kemiallisen ja biologisen tilan määrittelyistä riippuu mahtuvatko karut, vähätuottoiset luonnontilaiset alueet, jotka ovat tärkeitä elinympäristöjä luonnon monimuotoisuuden kannalta, määritelmän mukaisiksi terveiksi maiksi. Näin ollen indikaattorien perusteiden ja mittausmenetelmien, sekä strategiassa käytettävien keskeisten termien määritelmät tulee olla tiedeyhteisön yhteisesti hyväksymiä ja tiedeperusteisia.

Selvityksessä tuodaan esille maan käyttöönoton hierarkian hyödyllisenä lähestymistapana seurata/ hillitä rakentamattoman maan ottamista rakennuskäyttöön. Luken näkemys tukee tätä, sillä maaperä on rajallinen luonnonvara, mikä tulee kaikessa maaperän kattamisessa ja rakentamisessa ottaa huomioon. Rakentamisen aiheuttama metsäkato on Suomessa merkittävä maankäyttösektorin hiilinielua pienentävä tekijä, joten vähentämistavoite voisi olla Suomenkin kannalta perusteltu, joskin vaikeasti toteutettavissa. Selvityksessä esitetty maan käyttöönoton hierarkia korostaa näkemystä maaperän rajallisuudesta ja edistää siten maaperän kestävää käyttöä ja säilymistä toimivana tuleville sukupolville. Selvityksessä todetaan, että 2030 ja 2050 tavoitteet perustuvat jo olemassa oleviin direktiiveihin strategioihin ja KV-sitoumuksiin. Maaperästrategia kuitenkin korostaa maaperän arvoa ja näkyvyyttä, mutta eri politiikkojen samansuuntaisuudesta tulee huolehtia.

Selvityksessä todetaan, että EU:n yhteisellä maatalouspolitiikalla (CAP) on keskeinen rooli maatalousmaiden maaperän hoidossa ja käytössä, ja että Suomi toteuttaa siihen liittyviä erityistavoitteita CAP-strategiasuunnitelman kautta. Nykymuotoinen CAP-strategiasuunnitelma ei kuitenkaan takaa kokonaisuudessa hyvää maaperänhoitoa, koska sen ehdot ovat käytännössä liian löyhät maaperän suojelun kannalta. Suomessa erityisesti turvepeltojen hiilivarastojen suojelu on epäonnistunut, joten maaperän suojeluun, kestävään käyttöön ja ennallistamiseen tarvitaan erityisiä maankäyttösektorin kokonaisuuden huomioon ottavia toimia.

Selvityksessä todetaan Suomen suhtautuvan varauksellisesti “Testaa maaperäsi ilmaiseksi” aloitteeseen. Luke tukee lisätietojen tarpeellisuutta, jotta päällekkäisyydet olemassa olevien järjestelmien kanssa vältetään. Korostamme kuitenkin kattavaan maanäytteenottoon perustuvaa maaperätietoa, sen luotettavuutta, laatua ja saatavuutta. Eri lähteistä peräisin olevan, paikkaan sidotun ja toistuvan maaperätiedon kerääminen ja analysointi antaisi nykyistä kattavampaa tietoa maaperän tilasta ja muutoksen suunnasta sekä tarvittavien toimien kohdentamisesta. Komissio harkitsee myös LUCAS maaperäseurannan juridisen perustan vahvistamista maaperän terveyttä koskevassa säädösehdotuksessa. Suomen kansallisen maaperäseurannan ja LUCAS seurannan yhtäläisyyksiä ja päällekkäisyyksiä, sekä yhteishyödyntämisen mahdollisuuksia tulee tarkastella huolella. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää näytepisteiden jakaumaan maatalous- ja metsätalousmaiden kesken.

Biokiertotalouden edistyminen tulee vaikuttamaan maaperään yhteiskunnan kierroista maaperään takaisin päätyvien ravinteiden ja hiileen laatuun. Toisaalta edistyneet biomassan prosessointiteknologiat mahdollistavat entistä parempilaatuisten ja puhtaampien kierrätyslannoitevalmisteiden tuottamisen sivuvirroista, mutta samalla maahan palautuneen hiilen laatu muuttuu. Biokiertotalouden oletetun voimakkaan kehityksen vaikutukset maaperän hyvinvointiin ja toiminnallisuuteen tuli pureutua riittävällä tarkkuudella myös maaperästrategiaa tarkasteltaessa.

Tiivistelmä

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä maaperästrategiassa käytetyn terminologian selkeyttämistä. Kannatamme tavoitetta luoda maaperän terveyttä koskeva säädösehdotus vuoden 2023 aikana. Suomen osalta eloperäisten maiden ojitusten rajoittaminen ja niiden ennallistamisen edistäminen ovat merkittävä keino hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Samalla on kehitettävä toimia, jotka auttavat kivennäismaiden hiilen säilyttämistä ja lisäämistä. Luonnonvarakeskuksen osalta on myös tärkeätä, että maaperätutkimukseen ohjattava rahoitus tukee maaperästrategiassa esitettyjä tavoitteita ja antaa mahdollisuuden etenkin riittävään seurantaan, monimuotoisuuden

parantamiseen, kunnostus- ja tuotantomenetelmien kehittämiseen etenkin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja hiilensidonnan lisäämiseksi.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Helena Soinne, Taina Pennanen, Kristiina Lång, Kimmo Rasa ja Tapio Salo

Luonnonvarakeskus